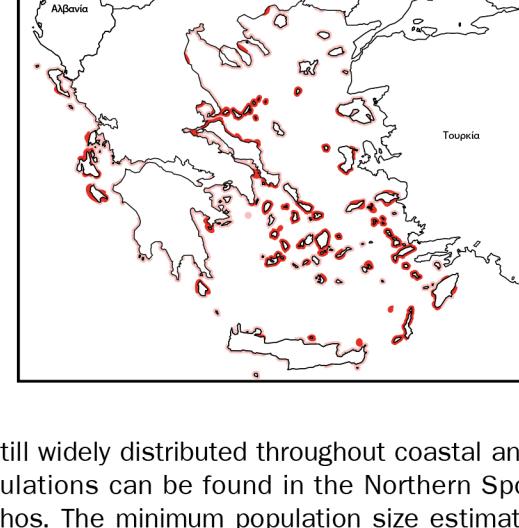

■ **Κατηγορία κινδύνου:** Κρισίμως Κινδυνεύον CR [C2a(i)]
■ **Κατηγορία κινδύνου διεθνής:** Κρισίμως Κινδυνεύον CR

Summary: The Mediterranean Monk Seal is considered to be Critically Endangered. Taxonomically it belongs to the order Pinnipedia, Family Phocidae (Subfamily Monachinae). Mean length of adults is 2.4 m for males and 2.0 to 2.4 m for females; mean weight is 315 and 300 kgr for adult males and females respectively. Monk seal pups measure approximately 1 m, weigh 15-18 kgr at birth and reach sexual maturity between 5 and 6 years, although some females may mature as early as 3 or 4 years. The species is still widely distributed throughout coastal and insular Greece; important sub-populations can be found in the Northern Sporades, Kimolos, Gyaros and Karpathos. The minimum population size estimate for Greece is 179 adult individuals, which represents 39.77% to 51.14% of the world's total population size estimate. Major threats to the species are a) habitat deterioration and loss by human coastal development, b) deliberate killing and accidental entanglement in fishing gear, c) decreased food availability due to overfishing, d) marine pollution and e) stochastic events, such as disease outbreaks. Conservation measures for the species focus on the establishment of marine protected areas, rescue and rehabilitation of orphaned or injured seals, environmental education and public awareness. The species is strictly protected under Greek law, European Directives and International Conventions.

Περιγραφή: Στη μεσογειακή φώκια έχει παραπορθεί μέτριος σεξουαλικός διμορφισμός - υπάρχουν δηλαδή χαρακτηριστικές διαφορές στη μορφολογία μεταξύ των αρσενικών και των θηλυκών ατόμων του είδους. Τα ενήλικα αρσενικά είναι κατά μέσο όρο λίγο πιο μεγάλα και βαριά από τα ενήλικα θηλυκά (αρσενικά: μήκος 2,4 μ., βάρος 315 κιλά, ενώ θηλυκά: μήκος 2,0-2,4 μ., βάρος 300 κιλά).

Εκτός του μεγέθους, οι διαφορές μεταξύ των δύο φύλων εντοπίζονται και στο χρωματισμό του τριχώματος. Τα θηλυκά εμφανίζουν χρωματισμούς που ποικίλουν μεταξύ του καφέ-μπεζ και γκρι-ασημί, με πιο ανοιχτόχρωμες αποχρώσεις στην κοιλιά. Τα αρσενικά εμφανίζονται σκούρα γκρι ή μαύρα, με μια ευδιάκριτη λευκή περιοχή στην κοιλιά (Samaranch & Gonzalez 2000).

Τα νεογέννητα άτομα έχουν μήκος περίπου 1 μέτρο και ζυγίζουν γύρω στα 15-18 κιλά (Marchessaux 1989a, Dendrinos et al. 1994). Το δέρμα τους καλύπτεται από μακρύτερο από αυτό των ενήλικων τρίχωμα, μήκους 1-1,5 εκατοστού, χρώματος πολύ σκούρου καφέ έως μαύρου. Στην κοιλιά υπάρχει πάντα μια λευκή ευμεγέθης περιοχή, της οποίας το σχήμα διαφέρει χαρακτηριστικά, τόσο μεταξύ των δύο φύλων όσο και σε κάθε άτομο (Badosa et al. 1998, Dendrinos et al. 1999a, Badosa et al. 2006).

Εξάπλωση: Στην Ελλάδα το είδος παραπέντε ευρύτατα κατανεμημένο σε όλη σχεδόν την παράκτια και νησιωτική χώρα, με εξαίρεση δύο "κλειστούς" κόλπους, τον Αμβρακικό και τον Κορινθιακό, στους οποίους τα τελευταία δεκαπέντε τουλάχιστον χρόνια δεν έχουν καταγραφεί παραπτήρες φώκων. Μεγαλύτερη συνάντηση εμφανίσεων καταγράφεται σε απομονωμένες, βραχώδεις και δυσπρόσιτες νησιωτικές και παράκτιες περιοχές, στις οποίες φαίνεται ότι το είδος δείχνει προτίμως, αποφεύγοντας έτσι τις έντονες ανθρώπινες δραστηριότητες (Adamantopoulou et al. 1999a). Τα μέχρι τώρα δεδομένα δείχνουν όμως ότι στις περισσότερες περιοχές οι πληθυσμοί του είδους είναι αρκετά περιορισμένοι σε μέγεθος. Οι μεγαλύτεροι μέχρι στιγμής και καλύτερα μελετημένοι τοπικοί πληθυσμοί είναι αυτοί της ευρύτερης περιοχής του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Αλοννήσου Βορείων Σποράδων (Dendrinos 1994, Dendrinos 1998, Dendrinos et al. 1999b, MΩΜ 2006) και του νησιωτικού συμπλέγματος Κιμώλου-Πολυαίγου, στις νησιωτικές Κυκλαδες (MΩΜ 2005). Άλλοι σημαντικοί αναπαραγόμενοι πληθυσμοί έχουν καταγραφεί στην περιοχή των Δωδεκανήσων (περιοχή Βόρειας Καρπάθου και Σαρίας), (MΩΜ 2005) καθώς και στη νησιά του Ιονίου (Ζάκυνθος και Κεφαλονιά) (Panou et al. 1993). Πρόσφατα ανακαλύφθηκε ένας πολύ σημαντικός αναπαραγόμενος πληθυσμός στη νήσο Γιάννη των Κυκλαδων, όπου φαίνεται ότι η επί δεκαετίες απομόνωση της νησιού από την έντονη παρουσία του ανθρώπου έπαιξε σημαντικό ρόλο στη διατήρησή του (Dendrinos et al. 2008).

Πληθυσμικά στοιχεία: Γενικές εκτιμήσεις για το συνολικό πληθυσμό του είδους στην Ελλάδα αναφέρουν 250 περίπου άτομα (Johnson et al. 2006). Συγκεκριμένα όμως πληθυσμικά δεδομένα τα οποία να προέρχονται από μελέτη του είδους στο πεδίο υπάρχουν μόνο για ορισμένους τοπικούς πληθυσμούς. Οι πληθυσμοί αυτοί είναι: της περιοχής των Βορείων Σποράδων (52 άτομα), του νησιωτικού συμπλέγματος Κιμώλου-Πολυαίγου (49 άτομα), της Καρπάθου-Σαρίας (23 άτομα) και της νήσου Γιάννη (55 άτομα) (MΩΜ 2006). Οι παραπάνω περιοχές, οι οποίες φιλοξενούν ένα μικρό σχετικά υποσύνολο των ενδιαιτημάτων του είδους στη χώρα, δίνουν ένα σύνολο 179 άτομων, με μέση επιτίσια παραγωγή 27 νεογέννητων.

Ποσοστό του πληθυσμού του είδους που βρίσκεται στην Ελλάδα: από 51,14% μέχρι 39,77% του παγκόσμιου πληθυσμού (Aguilar & Lowry 2008).

Οικολογία: Οι μεσογειακές φώκιες, όπως εξάλλου και το σύνολο των πτερυγιοπόδων, αν και περνούν το μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους στο νερό, χρησιμοποιούν απαραίτητα και χερσαία ενδιαιτήματα για ανάπτυξη, αλλά κυρίως για να γεννήσουν και να γαλουχήσουν τα μικρά τους. Σήμερα οι μεσογειακές φώκιες χρησιμοποιούν ως χερσαία ενδιαιτήματα καλά προφυλαγμένες θαλασσινές σπηλιές, που βρίσκονται σε απομακρυσμένες ή δυσπρόσιτες παράκτιες ή νησιωτικές τοποθεσίες. Οι σπηλιές αυτές, που μπορεί να έχουν μία ή και περισσότερες εισόδους πάνω ή και κάτω από την επιφάνεια του νερού, έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό ότι καταλήγουν σε παραλία (σχετικά επίπεδο χώρο με άμμο, βότσαλα, κροκάλες ή επίπεδο βράχο) (Harwood & Durant 1987d, Marchessaux 1989, Dendrinos et al. 2007b).

Σχετικά πρόσφατα επιστημονικά δεδομένα δείχνουν ότι οι μεσογειακές φώκιες έχουν την ικανότητα να καλύψουν οπιμαντικές αποστάσεις μέσα σε λίγους μήνες (πάνω από 150 ναυτικά μίλια σε 3 μήνες) (Adamantopoulou et al. 1999b), ενώ μπορούν από πληκτικά λίγων μόλις μηνών να καταδυθούν σε βάθος 120 μέτρων (Dendrinos et al. 2007a). Θεωρούνται ευκαιριακοί θηρευτές (Johnson et al. 2006), αφού τρέφονται με μια μεγάλη ποικιλία θαλάσσιων οργανισμών (Cebrian et al. 1990). Πρόσφατα δεδομένα δείχνουν ότι μεγάλο ποσοστό της τροφής τους αποτελούν τα κεφαλόποδα, κυρίως χταπόδια (MΩΜ, αδημοσίευτα στοιχεία).

Τα θηλυκά ωριμάζουν αναπαραγωγικά από το τρίτο ή τέταρτο έτος της πληκτικής τους, ενώ τα αρσενικά πιθανά ένα με δύο χρόνια αργότερα. Γεννούν ένα μικρό κάθε χρόνο και στα αναπαραγωγική περίοδος στην Ελλάδα εκτείνεται από τον Αύγουστο μέχρι τον Δεκέμβριο, με τις περισσότερες γεννήσεις να καταγράφονται από τα μέσα Σεπτεμβρίου μέχρι τα μέσα Οκτωβρίου (Dendrinos et al. 1994, Dendrinos et al. 1999b).

Απειλές: Οι κύριες απειλές σήμερα για τους πληθυσμούς της μεσογειακής φώκιας στην Ελλάδα (Androukaki et al. 1996, Johnson et al. 2006) είναι:

- Η αλλοίωση και η προοδευτική καταστροφή των παράκτιων οικοσυστημάτων και κατά συνέπεια των διαθέσιμων ενδιαιτημάτων του είδους, κυρίως λόγω των διαφόρων αιχανόμενων ανθρώπινων δραστηριοτήτων (δόμηση στις ακτές, τουρισμός, βιομηχανία, αλιεία),
- Η θηλωτική επιτίση, κατά κύριο λόγο εξαιτίας πηθελημένων ατόμων του είδους,
- Η μείωση της διαθέσιμης τροφής της περιοχής στην περιοχή,
- Η ρύπανση της θαλάσσιας περιβάλλοντος,
- Τυχαία γεγονότα, όπως η εμφάνιση επιδημίας μέσα σε έναν πληθυσμό.

Μέτρα διατήρησης που υπάρχουν: Στην Ελλάδα η μεσογειακή φώκια προστατεύεται από το Π.Δ. 67/1981. Το 1992 ιδρύθηκε το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου Βορείων Σποράδων, με έναν από τους κύριους σκοπούς του την προστασία του τοπικού πληθυσμού του είδους στην περιοχή. Το 1995 στο πλαίσιο της θεματικής Ζώνης Οικοστού Ελέγχου της νήσου Σάμου εντάχθηκε και η προστασία βιοτόπων του είδους στις παραλίες Μικρό και Μεγάλο Σεϊτάνι. Το 2003 ιδρύθηκε Φορέας Διαχείρισης στην περιοχή Βόρειας Καρπάθου και Σαρίας, με βασικό σκοπό και την προστασία των βιοτόπων του είδους στην περιοχή. Επίσης, σε εθνικό επίπεδο λειτουργεί από το 1990 Δίκτυο Διάσωσης και Συλλογής Πληροφοριών, καθώς και εξειδικευμένο Κέντρο Περιθάλψης για άρρωστα, τραυματισμένα ή ορφανά άτομα του είδους. Η μεσογειακή φώκια περιλαμβάνεται ως είδος προτεραιότητας στα παραρτήματα II και IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/EΟΚ). Το είδος συμπεριλαμβάνεται επίσης στα παραρτήματα I/II της Σύμβασης της Βόννης, στο παράρτημα II του Πρωτοκόλλου για Περιοχές Ειδικής Προστασίας και Βιοποικιλότητα της Σύμβασης της Βαρκελώνης και στη Σύμβαση CITES.

Μέτρα διατήρησης που απαιτούνται: Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, αλλά και σύμφωνα με τον μακροπρόθεσμο σκοπό της εθνικής στρατηγικής για την προστασία του είδους στην Ελλάδα (Notarbartolo Di Sciara et al. 2009), θα πρέπει "να διασφαλιστεί ο ανάκαμψη και ο μακρόχρονον βιωσιμότητα της μεσογειακής φώκιας στα ελληνικά νερά". Αυτό θα επιτευχθεί μέσω μιας σειράς συγκεκριμένων στόχων, οι οποίοι καθορίζονται για την περίοδο 2009 με 2015 και είναι οι ακόλουθοι:

Στόχος 1. Η καθιέρωση της προστασίας της μεσογειακής φώκιας ως εθνικής προτεραιότητας.

Στόχος 2. Η εξασφάλιση της σημαντικής για την προστασία του είδους γνώσης της οικολογίας και βιολογίας της μεσογειακής φώκιας.

Στόχος 3. Ο προσδιορισμός των περιοχών με σημαντικούς αναπαραγωγικούς βιοτόπους μεσογειακής φώκιας, η θεομηκή τους προστασία και η οργάνωση των διαθέσιμων περιοχών, σ